

Financieel rechercheren in Nederland: een literatuurverkenning

P.H.T. Secherling en J.M. Nelen

Onderzoeksnotities, nr. 1997/7

1. Inleiding

In haar rapport over financieel rechercheren doet de Adviescommissie van de Raad voor Hoofddoelcommissarissen (ACC) de algemene aanbeveling dat, 'binnen drie tot vijf jaar, financieel rechercheren zich in alle politie regio's ontwikkeld dient te hebben tot een integraal onderdeel van het recherche-proces. Van de regio's wordt verwacht dat zij daartoe binnen twee jaar een uitvoeringsplan gereed hebben'. De commissie noemt daarbij een achttal punten waarop actie genomen zou moeten worden: 1 structuur ter ontwikkeling en ondersteuning 2 beïnvloeding van attitude 3 verhogen van deskundigheid 4 realiseren van intensieve samenwerking 5 aanpassen structuur 6 informatiesystemen en gegevensuitwisseling 7 uitvoeren van onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten 8 integratie in de keten van strafrechtspleging (Jansen, F.E., 1995). Dit rapport heeft de discussie binnen het Openbaar Ministerie (OM) en de opsporingsdiensten aangezwengeld en heeft geleid tot de Stuurgroep financieel rechercheren. Op de jaarlijkse studiedag (Zutphen 1996) voor de functionarissen van de Bureaus Financiële Ondersteuning (BFO's), werd geconstateerd dat er onvoldoende voortgang wordt geboekt op het gebied van financieel rechercheren, dit mede gezien de knelpunten die in een eerdere bijeenkomst (1994) al over dit onderwerp naar voren waren gebracht. Tijdens die studiedag geeft landelijk projectleider Kolthoff in zijn bijdrage aan wat er van het door de Raad van Hoofddoelcommissarissen en het College van Procureurs-Generaal geïnitieerde project Financieel rechercheren wordt verwacht.

De start van het project bestaat uit een landelijke inventarisatie van de activiteiten op het gebied van het financieel rechercheren, waarbij gekeken wordt naar raakvlakken met andere (landelijke) projecten. Zes aandachtsgebieden krijgen daarbij met name aandacht: organisatie, communicatie/samenwerking, informatiehuishouding, deskundigheidsbevordering, methodiek-ontwikkeling en wetgeving. Het project is opgedeeld in vier deelprojecten: de georganiseerde criminaliteit, de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel, en de zogeheten non-ismo-fraude (alle vormen van fraude die niet aan sociale verzekeringen gerelateerd zijn). Het onderwerp van het vierde deelproject is nog niet bekend (Van Hekken, 1996a). In de literatuur wordt opgemerkt dat aan de verschillende voorstellen, ontwikkelingen en (re)organisatievoorstellen op het terrein van financieel rechercheren onvoldoende analytische concepten ten grondslag lijken te liggen. Er zou onvoldoende duidelijkheid bestaan over het te hanteren conceptueel model dat als leidraad zou moeten dienen voor de planning, de verwerving en de analyse van criminaliteit in legale processen en structuren (Hoogenboom, 1996b).

Samenvattend kan gezegd worden dat er recent belangrijke initiatieven zijn ontplooid op het terrein van financieel rechercheren, maar dat er nog veel onduidelijkheden zijn die nader onderzoek vragen. Door de projectleiders E. Kolthoff en F. Speijers, van het project Financieel Rechercheren van de Stuurgroep Financieel Rechercheren is daarom bij het WODC het verzoek ingediend om over dit onderwerp een algemene literatuurverkenning te laten verrichten in de Nederlandse literatuur. Doel van de verkenning is een beter beeld te krijgen over "waar we het nu eigenlijk over hebben". Binnen het project Financieel Rechercheren wordt de definitie uit het rapport van de Adviescommissie Criminaliteit (zie hoofdstuk 2.3) gehanteerd. Deze definitie is ook als uitgangspunt gekozen voor de literatuurverkenning. Bij het literatuuronderzoek is gebruik gemaakt van de collecties van het WODC, de Centrale Bibliotheek van het Ministerie van Justitie en de CRI-documentatie. Omdat financieel rechercheren een vrij nieuw verschijnsel is, is uitgegaan van de meest recente literatuur, vanaf ca. 1994 tot februari 1997.

De literatuurverkenning is als volgt ingedeeld. Na een korte terugblik, worden voor een goede begripsomschrijving de gangbare definities en doelstellingen van financieel rechercheren beschreven. Vervolgens komen het proces van financieel rechercheren en de manieren waarop men financieel kan rechercheren aan de orde, gevolgd door een beschrijving van de betrokken instellingen (zoals OM, politie, Bijzondere Opsporingsdiensten (BOD's) en private partners). Daarna worden de belangrijkste randvoorwaarden, zoals benodigde deskundigheid en capaciteit, samenwerking en uitwisseling van gegevens geschetst. Ten slotte zal aandacht worden besteed aan de instrumenten (internationale verdragen, ontnemingswetgeving, de Meldingsplicht ongebruikelijke transacties (MOT) en het gebruik

van openbare bronnen). Na de evaluatie van deze eerste verkenning is overwogen de literatuurstudie verder uit te breiden met een onderzoek in de buitenlandse literatuur. Gekozen is voor een geannoteerde bibliografie over de volgende landen: de Verenigde Staten, Canada, Australië, Groot-Brittannië, Duitsland en Frankrijk ('Financieel rechercheren in internationaal perspectief', WODC-notitie 1997/8).